

Bronislava Kerbelytė, The Structural-Semantic Types of Lithuanian Folk Tales. Volume I. Genres and Tale Types. Volume II. The Classification and Index of Elementary Plots and Their Types. Folklore Fellows' Communications 308. Suomalainen Tiedekatemia – Academia Scientiarum Fennica 2015, 477 s., 331 s.–

Historicko-geografická („finská“) škola folkloristických bádání, vzniklá na počátku 20. století jako svébytná synkreze difuzionistických (respektive migracionistických) a evolucionistických přístupů, obohacených o metodologický derivát dobové antropologické *age-area hypothesis*, představuje jedno z mála stále vitálních a produktivních paradigmat z tohoto období aktuálních i v současných antropologických a etnologických vědách. Modernější strukturalistické a poststrukturalistické přístupy na poli folkloristické teorie sice do značné míry způsobily přesun historicko-geografického uvažování do pozice pouhé položky v dějinách disciplíny, na rovině heuristiky a dílčích metodologických postupů má ale stále co říci i na počátku 21. století. Dokladem je setrvalý zájem o nové katalogy a soupisy orální narativity, který byl oživen revidovaným vydáním nejvýznamnějšího mezinárodního typologického katalogu pohádek ATU v roce 2004. Od té doby se objevila celá řada dalších podobných děl, na jejichž finalizaci se vedle folkloristů často podíleli i odborníci z příbuzných vědních disciplín včetně sociální a kulturní antropologie. Jednou z metodologicky nejnovativnějších příruček toho typu je dvoudílný katalog

Strukturálně-sémantické typy litevských pohádek významné litevské folkloristky Bronislavy Kerbelytė, jedné z nejvýznamnějších odbornic této specializace v mezinárodním měřítku.

Přístup Kerbelytė k analýze folklorních vyprávění, detailněji prezentovaný v jejích četných dalších knihách a studiích publikovaných v angličtině, ruštině, němčině a litevštině, vychází z „východoevropského“ uvažování o orální narativitě, které se na rozdíl od (do značné míry intuitivních) „západních“ přístupů, zaměřujících se na nepřiliš dokonale definované typy a motivy, vyznačuje výraznými inspiracemi formálnějšími lingvistickými přístupy, které se v jiných oblastech projevila v předních dílech formalismu, funkčního strukturalismu či pozdější sémiotiky moskevsko-tartuské školy. V duchu tohoto uvažování považuje Kerbelytė typologický přístup finské školy, pracující se stabilními modelovými „ideálními typy“ vycházející z konkrétních narativů, které je obtížné skloubit s variabilitou zápletek a motivů (podobně jako již v roce 1928 Vladimír Jakovlevič Propp), za relativně omezující a především obtížně aplikovatelný na rozmanitost orální tradice. Na základě analýzy více než 30 000 litevských pohádkových

vyprávění, většinou dokumentovaných na základě archivních záznamů, pak prezentuje svoji alternativu k „tradičním“ typologickým přístupům – typologickou analýzu co nejobecněji chápaných abstraktních typů hlavních elementárních zápletek (*types of the main elementary plots*), definovaných jako základní strukturální prvek folklorního vyprávění. Svoji strukturálně-sémantickou metodu uplatňuje Kerbelytė při analýze několika úrovní folklorních textů (využitelné i k potenciální metatextové analýze, včetně úvah o narativních a kulturních stereotypch archaických kultur).

První díl katalogu (*Genres and Tale Types*) je věnován genologii a typologické klasifikaci. Autorka vychází z mezinárodně uznávaného systému typologické klasifikace pohádek (přičemž není bez zajímavosti, že za vhodnější považuje systém AT z let 1928 a 1961, který vykazuje v lecčem logičtější strukturu než jeho revize ATU z roku 2004) s drobnějšími výhradami (například přidání samostatného žánru bajek a oddělení anekdot od vtipů, vycházejícími z tradice litevských katalogizačních prací). Druhý díl katalogu (*The Classification and Index of Elementary Plots and Their Types*) pak prezentuje výsledky autorčina uvažování nad

strukturou základních zápletek, které dělí na pět základních skupin (dále rozdělených na podskupiny, včetně častých binárních opozic „správného“ a „nesprávného“ jednání): 1. *The struggle for freedom from strangers or the desire to dominate them*; 2. *The acquisition of life necessities or convenience rendering objects*; 3. *The struggle for equal rights or high status among kin, in the family, and in the community*; 4. *The search for and ideal bridegroom or bride*; 5. *The struggle for unity and full value of kin, family and community*, doplněných o křížové odkazy ke katalogu AT.

Dlouho očekávané vydání anglického překladu inovativního katalogu Bronislavy Kerbelytė v jedné z nejdéle kontinuálně vycházejících monografických řad v antropologických a etnologických vědách (FFC) zpřístupňuje výsledky dlouholetých bádání této přední výzkumnice širší vědecké komunitě. I přes určité specifčnosti představuje potenciální inspiraci i pro v současnosti inovovanou domácí badatelskou práci na tomto poli, která se v posledních letech – po několika desetiletích relativního útlumu – znovu úspěšně rozvíjí hned na několika předních vědeckých pracovištích.

Petr Janeček (ÚE FF UK, Praha)

Zygmunt Bauman, Cizinci před branami. *Broken Books, Olomouc 2017, 94 s.* –

Je tomu nedávno, co nás navždy opustil sociolog polského původu Zygmunt Bauman (1925–2017), jeden z nejinspirativnějších intelektuálů dneška. I svým posledním dílem – útlým, ani ne stostránkovým spiskem – nám ovšem znovu připomněl svou schopnost pojmenovat aktuální společenské procesy a jejich pozadí. Dostál tak své pověsti sociologa tekuté modernity – věku

nejistot a „tekutých fenoménů“ (viz jeho česky vydané knihy *Tekuté časy* (2008), *Tekutá láska* a *Tekutý dohled* (společně s Davidem Lyonem, 2013).

Posledním dílem tohoto veřejného intelektuála *par excellence* je soubor esejí *Cizinci před branami*. Již samotný název nikoho nenechává na pochybách, k čemu se na sklonku života pokoušel vyjádřit.